

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Bedömning av skyddsnivå

Resultat av behovsanalys

Förord

Denna rapport utgör en kortversion av resultatet från behovsanalysen för det prioriterade CBRNE-området Operativ CBRNE-förmåga. Projektet har genomförts aktörsgemensamt i samarbete med Ambulanssjukvården Östergötland, Folkhälsomyndigheten, Försvarmakten, MSB, Polismyndigheten, Räddningstjänsten Östergötland, Socialstyrelsen samt Totalförsvarets forskningsinstitut.

Karlstad, 2019

Ingrid Persson, Mirja Lenz Torbjörnsson samt Johan Trulsson
Avdelningen för krisberedskap och civilt försvar, CBRNE-samordning

Sammanfattning

Inom ramen för arbetet med den nationella aktörsgemensamma CBRNE-strategin har prioriterade områden identifierats som bedöms vara särskilt angelägna att utveckla och som aktörerna gemensamt kan kraftsamla mot. Skälet till att dessa områden bedömts som prioriterade är att behoven av åtgärder inte bedömdes tillgodoses inom ramen för den verksamhet som aktörerna inom CBRNE-området planerat när arbetet med att ta fram de prioriterade områdena bedrevs.

Ett av dessa nio prioriterade områden är Bedömning av skyddsnivå och i den aktörsgemensamma CBRNE-strategin kan man bland annat läsa följande: ”Det saknas en gemensam metodik för att bedöma vilken skyddsnivå som olika situationer kräver. Vid flera olika typer av händelser och övningsscenarier, till exempel sjukdomsutbrott, oljeutsläpp och kemikalieutsläpp har det framkommit att olika aktörer gör olika bedömningar vilket försvårar ett framgångsrikt hanterande av en händelse, i vissa fall råder det även brist på skyddsutrustning.”

Med hjälp av en behovsanalysprocess, framtagen av Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Livsmedelsverket, MSB, Socialstyrelsen, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har behovsanalysen för krav på operativ CBRNE-förmåga tagits fram.

Behovsanalysprocessen består av sex steg; Beställning, Planering, Önskat läge/Nuläge, Identifiera åtgärder, Prioritera åtgärder samt Resultat – underlag för vidare åtgärder.

Processen är en struktur som gör det möjligt för myndigheterna att identifiera och gemensamt prioritera områden där den svenska krisberedskapsförmågan behöver utvecklas i samverkan med andra berörda myndigheter. Genom att gå igenom de olika stegen i processen har behovsanalysen resulterat i detta dokument.

Med hjälp av en behovsanalys har området kartlagts i samverkan mellan Ambulanssjukvården i Östergötland, Folkhälsomyndigheten, Försvarsmakten, MSB, Polismyndigheten, Räddningstjänsten i Östergötland, Socialstyrelsen, samt Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).

De som ska hantera CBRN-händelser ska ha tillgång till adekvat (kopplat till den förmåga som innehas) skyddsutrustning och ska ha utbildning och kunskap att kunna bedöma vad som är adekvat utrustning i aktuell händelse och/eller aktuell arbetsuppgift. Skyddsutrustning inkluderar även instrument för varning (bärbara indikeringsinstrument för att upptäcka kemiska och biologiska ämnen samt att kunna mäta strålning).

Utbildningarna i CBRNE ser olika ut i landet och samverkan kring utbildningarna fungerar också olika mellan aktörerna. En del anser att aktörerna är autonoma – man delar inte med sig kunskap, erfarenheter från övningar etc. Ett annat problem är att många inte stannar lika länge på en arbetsplats som tidigare och samlar på sig stor erfarenhet – detta ökar kraven på tydliga instruktioner och att utbildningar ges kontinuerligt.

Gruppen tog fram ett önskat läge för bedömning av skyddsnivå inom 3-5 års sikt:

- Skapa nationella riktlinjer för bedömning av skyddsutrustning och att dessa riktlinjer är styrande för framtagning av utrustning, utbildning etc.
- Personal som hanterar CBRN-händelser ska ha adekvat skyddsutrustning och utbildning och kunskap i vad som är adekvat utrustning i aktuell händelse.
- Insatspersonal ska ha god kunskap om varandras organisationer och ansvar för att förstå arbetet på skadeplats.
- Organisationerna behöver egna generalister/sakkunniga för att kunna verka både på skadeplats eller som bakre stöd åt insatspersonalen.

Utifrån det önskade läget tog gruppen fram olika förslag på åtgärder för att stärka det prioriterade områdets bedömning av skyddsnivå. Åtgärdsförslagen och prioritering av dessa finns att läsa i kapitlet Åtgärder.

De fem förslagen som fick högst prioritet är:

- **Riktlinjer** – skapa en grupp för att se över möjligheten att ta fram nationella riktlinjer för skyddsutrustning och bedömning av skyddsnivå.
- **Utbildning** – ta fram lättillgängligt kunskapsmaterial för alla som arbetar med CBRNE (exempelvis MSB-RIB kunskapstest, film på Youtube, dataspel, brädspel).
- **Kartläggning/inventering** av befintlig skyddsutrustning i Sverige.
- **Utbildning** – en aktör har samordningsansvar för att ta fram och genomföra sektorsövergripande utbildningar.
- **Utbildning** – ta fram och genomför sektorsövergripande utbildningar för CBRNE-operativa aktörer kopplat till risker/bedömning av händelse och val av skyddsutrustning.

Den förändrade hotbilden mot Sverige och fokus på totalförsvaret behöver läggas med i bilden och förstärker vikten av detta prioriterade område, att insatspersonal ska kunna bedöma sin skyddsnivå och att de har rätt skyddsutrustning.

Innehåll

UPPDRAGSBESKRIVNING	6
Definition av område	6
Avgränsning.....	6
METOD	6
Behovsanalysprocessen	6
NULÄGESANALYS	6
Sammanfattning	6
ÖNSKAT LÄGE	8
Målbild önskat läge (3-5 års sikt).....	8
ÅTGÄRDER	8
Identifierade åtgärdsförslag.....	8
Åtgärder som genomgått prioriteringen	9
FÖRSLAG TILL OMHÄNDERTAGANDE	10
BILAGOR	11

Uppdragsbeskrivning

Definition av område

Det saknas en gemensam metodik för att bedöma CBRN-händelser och vilken skyddsutrustning som krävs för att skydda insatspersonalen vid arbete i CBRN-miljö. Detta gör det svårare för berörda aktörer att hantera en händelse på ett framgångsrikt sätt.

Avgränsning

Området E (explosiva ämnen) ingår inte i området. Specialiststyrkor inom området E finns hos Polismyndigheten och Försvarsmakten. Rutiner efter ankomst till vårdenhet eller rutiner efter ankomst till laboratorium/analysfunktion ingår inte heller.

Metod

Behovsanalysprocessen

Den metod som har använts vid behovsanalysen är den behovsanalysprocess som MSB tillsammans med sex andra myndigheter har tagit fram. Metoden består av sex steg; Beställning, Planering, Önskat läge/Nuläge, Identifiera åtgärder, Prioritera åtgärder samt Resultat – underlag för vidare åtgärder. Metoden är en struktur som gör det möjligt för myndigheterna att identifiera och gemensamt prioritera områden där den svenska krisberedskapsförmågan behöver utvecklas i samverkan med andra berörda myndigheter.

De olika stegen i behovsanalysprocessen.

Nulägesanalys

Sammanfattning

Det finns tillgång till omfattande kompetens och expertis i Sverige när det gäller CBRNE-området.

Här följer ett urval av de resurser som olika myndigheter och aktörer förfogar över:

- MSB har beredskap för räddningstjänststöd, dit räddningstjänsterna kan vända sig för stöd.
- Företagens kemberedskap finns för att bistå räddningstjänsten med expertkunskap och utrustning.
- MSB har avancerad indikering (AI) som kan bistå med mer avancerad indikering/provtagning.
- I varje region finns smittskyddsläkare som kan bistå vid frågor kring biologiska händelser (B-händelser).
- Socialstyrelsen har medicinska experter vid kemiska händelser (C-MeG) och vid radioaktiva/nukleära händelser (R/N-MeG).
- Giftinformationscentralen har expertkunskap kring identifiering av olika ämnen utifrån symtom och/eller rådgivning om behandling.
- Polismyndigheten har bland annat experter i bombgruppen och sakkunniga instruktörer inom CBRNE-området.
- Försvarsmakten har bland annat tillgång till CBRN-kompani och specialister.
- Totalförsvarets forskningsinstitut har experter inom CBRN, vad bland annat gäller skyddsutrustning, indikering, sanering m.m.
- Exempel på andra resurser är statsepizootolog (Statens veterinärmedicinska anstalt) och statsepidemiolog (Folkhälsomyndigheten).

Det finns dessutom många olika nätverk på olika nivåer. Materielsamverkansgruppen, där ett stort antal myndigheter medverkar, håller möten regelbundet och informerar om vad som sker inom respektive myndighet vad gäller CBRN-materiel. C-nätverket (kemisk analys i kris) som har en myndighetsövergripande samverkan för att kunna hantera förekomst av giftiga ämnen och kemiska ämnen. Smittskyddsläkarna och RSF (regional samordningsfunktion, vilket är en plattform för blåljusmyndigheter att samverka kring CBRNE-frågor i sitt eget län) är andra exempel på nätverk.

Exempel på pågående arbeten/projekt

- Åtgärdskalendern (beslutsstöd för blåljuspersonal vid CBRNE-händelse – revideras under 2019).
- Projekt om nationell samverkan vid CBRN-händelse (drivs av Polismyndigheten och är EU-finansierad via säkerhetsfonden).

Utbildningarna i CBRNE ser olika ut i landet och samverkan kring utbildningarna är också olika mellan aktörerna. Det finns olika typer av utbildningar som är nyutvecklade (exempelvis R/N-utbildningsmaterial på Socialstyrelsens utbildningsplattform, bioriskutbildning – Folkhälsomyndigheten och medicinskt omhändertagande vid C-händelse för blåljuspersonal – Socialstyrelsen).

Det pågår även utveckling och arbete kring skyddsutrustning och utbildning internationellt. Ett problem är att många inte stannar lika länge på en arbetsplats numera och samlar på sig erfarenhet, vilket ökar kraven på tydliga instruktioner och att utbildningar ges kontinuerligt.

Informationen och/eller utbildning kring olika utrustningsalternativ är inte tillräcklig för de som har olika skyddsalternativ att välja mellan.

Den förändrade hotbilden och fokus på totalförsvaret behöver läggas med i bilden och förstärker detta prioriterade område är, att insatspersonal ska kunna bedöma sin skyddsnivå och att de har rätt skyddsutrustning.

Önskat läge

Målbild önskat läge (3-5 års sikt)

Målsättningen är att det ska finnas nationellt framtagna riktlinjer för bedömning av skyddsutrustning och på vilket sätt denna ska användas av operativ personal vid CBRN-händelse. Riktlinjerna bör vara styrande för framtagning av utrustning, utbildning, handledning m.m. som kan stödja målsättningen.

De som ska hantera CBRN-händelser ska ha tillgång till adekvat (kopplat till den förmåga som innehas) skyddsutrustning och ska ha utbildning och kunskap att kunna bedöma vad som är adekvat utrustning i aktuell händelse och/eller aktuell arbetsuppgift. Personal som ska hantera händelser som inkluderar CBRN-ämnen ska inte heller behöva riskera liv och hälsa på grund av felbedömning av skyddsutrustningsbehov eller fel användning av skyddsutrustning. Skyddsutrustning inkluderar även instrument för varning.

Blåljuspersonalen och övrig insatspersonal ska ha god kunskap om varandras organisationer och ansvar för att förstå arbetet på plats. Organisationen behöver egna generalister som har viss specialistkompetens inom CBRN som kan ge stöd till enhetens skyddsnivå. Generalisten ger stödet och kan i sin tur kontakta nästa nivå (specialister) och experter för stöd och ge ett begripligt svar tillbaka till skadeplatsen. Generalisten kan verka både på skadeplats och som bakre stöd.

Bakom de nationella resurserna finns nätverk för de riktigt komplicerade frågorna. Stödresurser ska vara lättillgängliga. Bedömning och förmåga avseende skyddsnivå och skyddsutrustning ska inte orsaka fördröjningar som ger onödigt stora negativa konsekvenser.

Åtgärder

Identifierade åtgärdsförslag

Utifrån nulägesanalys och önskat läge tog arbetsgruppen fram olika åtgärdsförslag för att kunna stärka det prioriterade området Bedömning av skyddsnivå.

Dessa förslag prioriterades av gruppen efter uppskattning om **effekt** – vilken effekt väntas åtgärden ge, **kostnad** – vilken kostnad förväntas åtgärden få och **sannolikhet** – vilken sannolikhet är det att åtgärden ger väntad effekt.

De uppskattade värdena som gruppen kom fram till lades in i en färdig mall, som sedan räknade ut en prioritetsfaktor. Hög prioritetsfaktor ger troligen hög effekt till låg kostnad och det är sannolikt att det ger väntad effekt. Nedan redovisas framtagna åtgärder och prioritetsfaktorer för det prioriterade området Bedömning av skyddsnivå.

Åtgärder som genomgått prioriteringen

Riktlinjer

Skapa en arbetsgrupp för att se över möjligheten att ta fram nationella riktlinjer för skyddsutrustning och bedömning av skyddsnivå – som sedan ligger till grund för vilken skyddsutrustning som ska användas beroende på händelse. Det är viktigt att även ta hänsyn till de stöd som redan finns för operativ personal (ex: RIB för räddningstjänstpersonal och åtgärdskalendern – för blåljuspersonal). Andra åtgärder är att kommunicera och sprida information om riktlinjer för zonindelning. **Prioritetsfaktor 18**

Utbildning

Ta fram lättillgängligt kunskapsmaterial för alla som arbetar med CBRNE (MSB-RIB kunskapstest, film på Youtube, dataspel, brädspel m.m). **Prioritetsfaktor 18**

Utse en aktör som har samordningsansvar för att ta fram och genomföra sektorsövergripande utbildningar för det CBRNE-operativa arbetet kopplat till risker/bedömning av händelse och val av skyddsutrustning.

Prioritetsfaktor 16

Ta fram och genomför sektorsövergripande utbildningar för CBRNE-operativ personal (insatspersonal) kopplat till risker/bedömning av händelser och val av skyddsutrustning. Det bör ställas krav på att respektive organisation övar bedömnings- och beslutsförmåga, påklädning av skyddskläder m.m. avseende skyddsnivå i sina egna organisationer.

Prioritetsfaktor 15

Utbilda TiB-funktionerna om var expertkunskapen inom CBRNE-området finns att tillgå och kalla in, samt insikt i behovet av stöd. **Prioritetsfaktor 14**

Se över utbildningen för brandingenjörer och räddningsledare, vad gäller CBRNE-riskbedömningar och skyddsutrustning. Detta bör även gälla andra utbildningar i berörda myndigheter.

Prioritetsfaktor 14

Kartläggning/inventering

Genomför en kartläggning/inventering av befintlig skyddsutrustning i Sverige och till vilken situation den är tillämpad för. Det är dock viktigt att observera skillnaderna mellan de olika bokstäverna CBRN. Vilka nationella och regionala resurser finns? Var finns och hur får vi tag i dem? Hur och när används de? Vem betalar när de används? Omvärldsbevakning – hur gör man i andra länder?

Prioritetsfaktor 16

Forskning

Bli bättre på att överföra forskning till praktisk verklighet. **Prioritetsfaktor 14**

Initiera mer forskning angående skyddsbeklädnad och arbetsmiljö, exempelvis kombinerade risker. **Prioritetsfaktor 11**

Nätverk

Skapa nätverk för centrala myndigheter vad gäller skyddsutrustning, för att kunna samverka i dessa frågor. Utveckla materielsamverkansgruppen. **Prioritetsfaktor 14**

Skapa nätverk för den personal som ska hantera CBRN-situationer (operativ personal). Inför regelbundna möten för att dela information och få kunskap om nyheter, forskning, utbildning etc. Starta nationella RSF-träffar (Regional samordningsfunktion – nätverk som redan finns i de flesta län), där blåljuspersonal från alla län träffas och byter erfarenheter. **Prioritetsfaktor 14**

Expertstöd

Utveckla expertstödsfunktionen (reachback). Organisationen behöver egna generalister som har viss specialistkompetens inom CBRN som kan ge stöd till enhetens skyddsnivå. Generalisten ger stödet och kan i sin tur kontakta nästa nivå (specialister) och experter för stöd och ge ett begripligt svar tillbaka till skadeplatsen. Generalisten kan verka både på skadeplats och som bakre stöd. Var i organisationen är det lämpligast att den finns? På vilken nivå? Om vi behöver ytterligare experter hur når vi dem? **Prioritetsfaktor 9**

Skapa rutin för erfarenhetsåterföring, både till praktiker och till expertstöd. **Prioritetsfaktor 8**

Förslag till omhändertagande

Dessa åtgärdsförslag är framtagna i samverkan mellan alla aktörer som deltagit i denna behovsanalys. I nästa steg behöver aktörerna jobba vidare för att hitta lösningar, tex genom gemensamma arbeten och projekt.

Bilagor

De dokument som producerats under behovsanalysen ska alltid bifogas. Om andra bilagor bedöms relevanta kan dessa med fördel också bifogas.

- Bilaga 1 – Beställning och planering – Bedömning av skyddsnivå
- Bilaga 2 – Nuläge – Bedömning av skyddsnivå
- Bilaga 3 – Önskat läge – Bedömning av skyddsnivå
- Bilaga 4 – Identifierade och prioriterade åtgärder – Bedömning av skyddsnivå

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap